

4. Praktické uplatňování (implementace) úmluvy

Zúčastněné instituce

Uplatňování (enforcement) úmluvy CITES probíhá na několika úrovních. V rámci exportující země zahrnuje kontroly pěstíren, obchodníků, burz a exportovaných rostlin. Inspekce se také provádějí při dovozu a po dovozu do dovážejících zemí. Kontrolní orgány také sledují přehlídky druhů, reklamy a internet. Jen málo zemí má k dispozici speciální týmy pracovníků odborně vyškolené pro určování druhů CITES. Kontrola provádění úmluvy CITES je ve většině zemí prováděna pracovníky celních orgánů nebo pracovníky fytohygieny (plant health kontrol).

Když je kontrola úmluvy CITES prováděna celními orgány, je soustředěna zejména na průvobní dokumenty, nikoli na samotné rostliny. Celní orgány mohou zkontrolovat, zda povolení (permity) jsou správně vyplněny, orazítkovány a vystaveny správným orgánem. Také kontrolují další dokumentaci a faktury, aby zjistili, zda veškeré CITES organismy uvedené v dokumentaci jsou uvedeny také na CITES povoleních.

Když pracovníci celní správy provádějí kontrolu CITES rostlin, je nutné, aby měli kontakt s odborníky ohledně identifikace a ochrany druhů. Těmito odborníky mohou být zástupci národního vědeckého orgánu (v ČR AOPK). Pokud zajištění těchto potřeb není v kompetencích a možnostech daného orgánu, je třeba vybudovat spolupráci ještě s dalšími partnery jako např. botanickou zahradou.

Pracovníci celních úřadů musejí být proškoleni o tom, jak určit rostliny a jejich odvozeniny chráněné podle úmluvy CITES a budou potřebovat pomoc s identifikací „škodlivého“ (detrimental) obchodu. K tomu účelu potřebují mít kontakt s odborníky, kteří umějí určit organismy CITES. Tito odborníci také mohou navrhnout, anebo zprostředkovat přístup k pracovištím, která se mohou postarat o zabavený rostlinný materiál (Botanická zahrada v Praze). Tito odborníci mohou se také působit jako soudní znalci, kteří poskytnou expertiy potřebné pro případná přestupková a soudní řízení.

Předměty kontroly

- dokumenty
- země původu
- obaly
- zásilky
- obchodní cesty

Kontrola průvodních dokumentů

zahrnuje kontrolu autenticity povolení CITES (podpisy, razítko), kontrolu, zda jména rostlin a počty exemplářů na povolení souhlasí s údaji na faktuře a dodacím listu, a kontrolu, zda rostlinné exempláře podle dokumentace pocházejí z volné přírody nebo z pěstíren.

Vždy je kontrolována **země původu** uvedená na permitu. Jsou rostliny vyváženy ze země, kde rostou ve volné přírodě? Pokud ano, pak rostliny mohou pocházet z volné přírody. Mnoho zemí zakázalo vývoz rostlin sebraných ve volné přírodě. Země mohou vyjádřit obavy z ilegálního vývozu sukulentů sebraných ve volné přírodě a požádat o pomoc další signatářské země CITES i další země, aby pomohly tomuto obchodu zamezit. Obvykle je taková žádost zveřejněna jako Oznámení (notification) signatářům CITES, které lze nalézt na webové stránce CITES (www.cites.org).

Obaly: pěstírny obvykle balí zásilky pečlivě, aby zamezily jejich poškození. Rostliny jsou expedovány v krabicích označených jménem firmy a nálepky na krabicích jsou tištěné. Pašované nebo nelegálně odebrané rostliny mohou být zabaleny nedbale, s použitím místních materiálů, a popsány ručně. Rostliny nemusí být identifikovány až na úroveň druhů, aby se tak zakryla možnost, že byly sebrány nové, možná ještě nepopsané druhy.

Zásilky nelegálně sebraných rostlin obvykle obsahují pouze malý počet exemplářů různých velikostí a různého stáří, které jsou i tvarově velmi rozmanité. Mohou být poškozené (např. polámané nebo utržené kořeny) a obsahovat mezi stonky a kořeny zeminu, plevele nebo jiné běžné místní rostliny. Uměle pěstované rostliny bývají tvarově navzájem podobné, očištěné od zemin, prosté parazitů a nemocí, plevelů a jiných místních rostlin.

Obchodní cesty a pašování: nelegální zásilky vzácných nebo nových druhů mohou být odeslány poštou nebo kurýrní službou, případně přepravovány v osobních zavazadlech, aby se vyhnuly odhalení. Sběry mohou být rozděleny do několika menších balíků, které jsou expedovány samostatně, aby se zajistila vyšší míra přežití a alespoň některé rostliny unikly odhalení.

Rostliny planě rostoucí nebo pěstované? (1)

Rozeznat planě rostoucí rostliny od rostlin pěstovaných není vždy jednoduché, ale určitá kritéria jsou přesto k dispozici. Pokud očekáváte zásilku, která by mohla obsahovat rostliny z volné přírody, které jsou falešně deklarovány jako produkt pěstíren, měli byste kontaktovat odborníka, aby potvrdil váš názor.

	Volně rostoucí	Uměle pěstované
Celkový vzhled	<ul style="list-style-type: none"> • Nepravidelný tvar a velikost • Poranění, poškození hmyzem • “Zkorkovatělé” stonky 	<ul style="list-style-type: none"> • Pravidelně utvářené • Rostlinné orgány zdravé
Trny	<ul style="list-style-type: none"> • Nepravidelné a polámané • Tlustší 	<ul style="list-style-type: none"> • Nepoškozené a stejné velikosti • Tenčí a slabší
Kořeny	<ul style="list-style-type: none"> • Nepravidelné • Odumřelé a potrhané • Odříznuté při odběru v přírodě 	<ul style="list-style-type: none"> • Ve tvaru květináče • Kořeny zkrácené, ale zdravé • Několik tlustých kořenů • Jeden hlavní kořen
Půda	<ul style="list-style-type: none"> • Z původního stanoviště včetně dalších rostlin 	<ul style="list-style-type: none"> • Zpravidla bez půdy • Zahradnický substrát (např. rašelina, písek, perlit, rockwool)

Rostliny planě rostoucí nebo pěstované? (2)

Na obrázku vlevo je zásilka uměle vypěstovaných mladých rostlin *Agave*. Jsou čisté, stejné velikosti a v dobrém zdravotním stavu. Na obrázku vpravo je sbírka kaktusů pocházející z volné přírody. Rostliny vykazují typické rysy rostlin vyrostlých na přirozených biotopech jako např. nerovnoměrný růst, uříznuté a poškozené kořeny v důsledku odběru a poškození škůdci.

Zmiňované rozdíly mezi volně rostoucími a pěstovanými rostlinami jsou patrné i na obrázcích růsatové formy: Vlevo je zobrazen exemplář rodu *Euphorbia* odebraný ve volné přírodě, vpravo uměle vypěstovaný exemplář rodu *Pachypodium*.

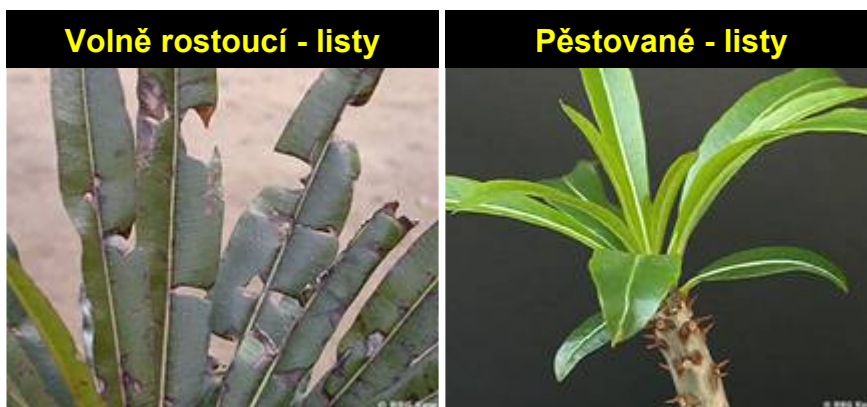

Volně rostoucí

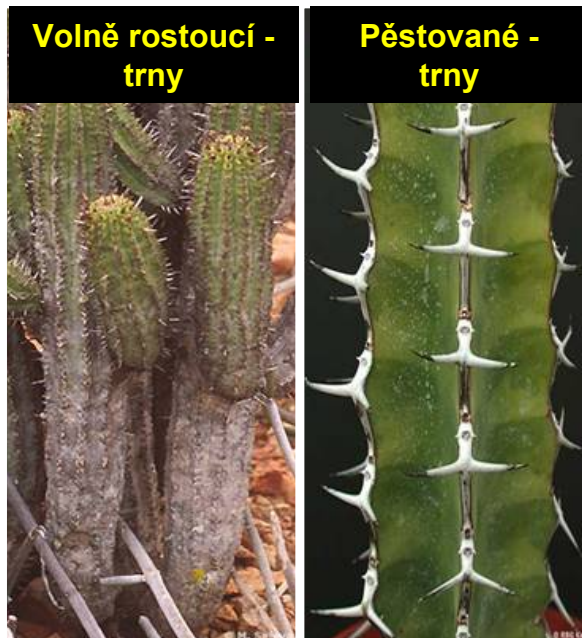
Pěstované

Rostliny planě rostoucí nebo pěstované? (3)

Listy: Listy poškozené hmyzem ve srovnání s čistými zdravými listy u exempláře rodu *Pachypodium*. Uměle pěstované rostliny mají obvykle čisté stejnoměrně velké listy bez poškození hmyzem, které naopak mohou nést známky zahradnických postřiků. Také jsou prosté mechů a lišejníků, které se vyskytují na jejich přirozených stanovištích. Nicméně k určitému poškození listů může dojít i díky špatné půdě v pěstírně nebo při transportu. Proto je potřeba na zásilce posoudit přítomnost více znaků charakteristických pro planě rostoucí rostliny.

Trny. Na planě rostoucích rostlinách (na obrázku *Euphorbia*) jsou větší, nepravidelné a velmi pravděpodobně budou alespoň některé poškozené. Trny uměle vypěstovaných prýsců jsou naopak bez poškození, stejnoměrné velikosti a tvaru.

Rostliny planě rostoucí nebo pěstované? (4)

Kořeny. Kořeny uměle vypěstovaných rostlin jsou pravidelně rostlé, nepolámané, beze zbytků zeminy z původního biotopu a nemají také stopy po odříznutí. Naproti tomu planě rostoucí rostliny mají poměrně velké kořenové soustavy, kořeny jsou různě velké a mají nepravidelný tvar.

Volně rostoucí - kořeny

Pěstované - kořeny